

TH 22.11.2013

Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-,
liikenne- ja ympäristökeskus
Oulu

20. 09. 2013

LOPPURAPORTTI

Dnro POPELY

Metsäpeuranmaan, Hailuodon ja Liminganlahden luontorakenteiden suunnittelu

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

METSÄHALLITUS

SISÄLLYSLUETTELO

1 Hankkeen yhteenveto	3
1.1 Hankkeen perustiedot	3
1.2 Hankesuunnitelman yhteenveto.....	3
1.3 Hankkeen suoritus	4
1.4 Tavoitteiden saavuttaminen.....	5
2 Suunnitelman toteutus	7
2.1 Hankkeen tulokset.....	7
2.1.1. Metsäpeuranmaa	7
2.1.2. Liminganlahti	8
2.1.3. Hailuoto	8
2.2 Aikataulu ja resurssien käyttö.....	9
2.3 Talous	10
2.4 Vaikuttavuus	11
3 Palautteet ja opit	13
4 Liitteet	15

1 Hankkeen yhteenveto

1.1 Hankkeen perustiedot

Nimi	Metsäpeuranmaan, Hailuodon ja Liminganlahden luontorakenteiden suunnittelu (MHL)
Kesto	1.1. 2012–31.8.2013
Numero	15381 (ELY)/7810 (MH)
Rahoitus	Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus, Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2007–2013
Toteutus	Metsähallitus, Pohjanmaan luontopalvelut

1.2 Hankesuunnitelman yhteenveto

Metsäpeuranmaa on maantieteellisesti laaja, kolmen maakunnan alueelle sijoittuva matkailualue Suomenselän vedenjakajaseudulla. Sen helmi on erämainen Salamajärven kansallispuisto, eteläisen Suomen suurin suojelualue, joka sijoittuu Perhon, Kivijärven ja Kinnulan kuntien alueelle. Salamajärveltä pohjoiseen Lestijärven ja Reisjärven kuntien halki kulkee Peuran polku, joka on eteläisen ja läntisen Suomen pisin merkitty retkeilyreitistö. Myös Sievin Maasydänjärvi on merkittävä matkailualue, johon on rakennettu paljon retkeilyrakenteita. Salamajärven kansallispuistossa ja Peuran polulla vierailee vuosittain yhteensä noin 20 000–25 000 kävijää.

Liminganlahti on Suomen arvokkain, ja kansainvälisestikin tunnettu lintuvesi. Huhtikuussa 2012 avautui Liminganlahden uudistettu luontokeskus, jossa toimijoina ovat Metsähallitus, Limingan kunta sekä yrittäjät. Luontokeskus on myös Suomen ensimmäinen kansainvälisen Ramsarin sopimuksen (kosteikkojen suojelusopimus) velvoitteiden mukainen kosteikkokoulutuskeskus. Uudistuneen luontokeskuksen kävijätavoite v. 2013 on 50 000, joista 10 % ulkomaalaisia.

Matkailullisen ja ympäristökasvatuksellisen arvon lisäksi luontokeskuksella ja sen ympäristöllä on suuri merkitys lähiseudun asukkaiden virkistyskohteena.

Hailuoto on Perämeren suurin saari, joka kokonaisuudessaan on luokiteltu kansallismaisemaksi. Se tunnetaan omaleimaisesta merellisestä kulttuurista ja ainutlaatuisesta luonnosta. Hailuoto on merkittävä virkistyskohde Oulun seudun asukkaille, mutta myös suosittu matkailijoiden päiväretkikohde. Vuosittain Hailuodossa vierailee noin 35 000–40 000 kävijää. Liminganlahden ohella myös Hailuoto on erityisen hyvää lintualueita, ja kuuluu samaan kosteikkokokonaisuuteen. Saaren luontomatkailemahdollisuudet ovat erittäin hyvät, mutta toistaiseksi niitä on hyödynnetty vain vähän.

Hankkeen lähtökohtana olivat Metsäpeuranmaan, Hailuodon ja Liminganlahden huonokuntoiset ja puutteelliset retkeilyrakenteet, jotka eivät täyttäneet virkistyskäytölle ja luontomatkailelulle asetettuja vaatimuksia. Lisäksi kohteiden maasto-opastus oli sekavaa, eikä kohteilla ollut tunnistettavia visuaalisia ilmeitä. Kaikilta kohteilta puuttuivat kokonaisvaltaiset retkeilyrakennesuunnitelmat, jotka mahdollistaisivat investoinnit.

Hankkeen tavoitteena oli tuottaa suunnitelmat tarvittavine asiakirjoineen Metsäpeuranmaan, Hailuodon ja Liminganlahden retkeilyrakenteiden parantamiseksi ja maasto-opastuksen selkeyttämiseksi sekä laatia kullekin kohteelle investointihankesuunnitelma. Hankkeen päätavoitteisiin kuului myös neuvotteluin ja sopimuksin selvittää retkeilyrakenteiden ylläpitoon liittyviä kysymyksiä, jotka ovat tähän asti olleet osin epäselviä.

Retkeilyrakennesuunnittelun lisäksi tavoitteena oli tuottaa kehittämissuunnitelma Hailuodon Luototalon luontonäyttelyyn.

1.3 Hankkeen suoritus

Hankkeen alkuperäinen kesto-aika oli 1.1.–31.12.2012, mutta sitä jatkettiin 31.8.2013 saakka. Hankkeen toteuttajana toimi Metsähallituksen Pohjanmaan luontopalvelut. Kokoaikaiseksi projektipäälliköksi palkattiin Silva Sallamaa, minkä lisäksi puistomestari Kaarlo Mikkonen työskenteli hankkeessa osa-aikaisesti vuoden 2012 ajan ja suunnittelija Raija Kärenlampi kahden kuukauden ajan vuonna 2013. Hankkeen taloutta hoiti taloussihteeri Anne Räihä.

Varsinaisen henkilöstön lisäksi hanke työllisti Metsähallituksen sisäistä projektiryhmää. Suurimman työpanoksensa ja asiantuntemuksensa hankkeen käyttöön antoivat kenttäpäällikkö Jouni Kosonen, rakennuttajainsinööri Teemu Ruotsala, puistonjohtaja Saara Airaksinen, kehittämisspäällikkö Hannele Kytö ja kehitysjohtaja Arto Ahokumpu. Yhteistyötä useiden muiden Metsähallituksen hankkeiden kanssa tehtiin runsaasti.

Hankkeelle nimettiin ohjausryhmä, joka kokoontui neljä kertaa (13.2.2012, 19.6.2012, 12.9.2012 ja 27.8.2013). Lisäksi järjestettiin yksi sähköpostikokous (22.–30.11.2012).

Ohjausryhmän jäsenet olivat:

Markku Koski, Sievin kunnanjohtaja (Ylivieskan stk)
Reijo Himanen, projektipäällikkö (Saarijärven-Viitasaaren stk)
Petri Jylhä, kehittämisjohtaja (Kaustisen stk)
Ossi Turunen, yrityspalvelupäällikkö (Nivala-Haapajärven stk)
Ari Nurkkala, Hailuodon kunnanjohtaja (Oulun stk)
Pekka Rajala, Limingan kunnanjohtaja (Oulun stk)
Tuula Peltonen, puistonjohtaja (Metsähallitus, Etelä-Suomen luontopalvelut)
Saara Airaksinen, puistonjohtaja (Metsähallitus, Pohjanmaan luontopalvelut)
Tanja Häyrynen, tarkastaja, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus
– 10/2012 alkaen sijaisena Pirjo Onkalo, asiantuntija, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus

Erilaiset tapaamiset ja yhteydenpito projektiryhmän sisällä sekä eri sidosryhmien kanssa oli jatkuvaa ja muodosti hanketoteutuksen rungon. Hankkeen keskittyminen suurelta osin muilla kuin valtion mailla sijaitseville kohteille toi työhön omat haasteensa, mutta toisaalta sen edellyttämässä laajassa sidosryhmäyhteistyössä oli hyvätkin puolensa, ja se lisäsi suunniteltujen toimenpiteiden yleistä hyväksyttävyyttä.

Puistomestari Kaarlo Mikkonen antoi hankkeelle merkittävän työpanoksensa tuottamalla suunnitelmat Metsäpeuranmaan Peuran polun pohjoisosiin sekä Sievin Maasydänjärvelle.

Yhteistyötä tehtiin myös Salamajärven kansallispuistoa ja Peuran polun eteläisiä osia hoitavan Metsähallituksen Etelä-Suomen luontopalvelujen kanssa, josta suunnitteluun osallistuivat erityisesti puistomestari Jyri Lehtonen ja puistonjohtaja Tuula Peltonen. Alueen kuntien edustajia ja matkailutoimijoita osallistettiin ohjausryhmätoiminnan, pienemmissä ryhmissä tapahtuneiden neuvottelujen, matkailuyhdistyksen sähköpostilistan sekä henkilökohtaisen yhteydenpidon avulla.

Liminganlahdella Limingan ja Lumijoen kuntien osuus suunnitelmien laadinnassa oli huomattava. Kunnilla oli hankkeen eri vaiheissa useita yhdyshenkilöitä, mutta suurimman panoksensa antoivat rakennusmestari Ari Korkala Lumijoelta ja toimistoinsinööri Tuula Kleemola Limingasta. Kuntien edustajien lisäksi suunnitelmia laadittaessa kuultiin jakokuntia ja muita maanomistajia, Liminganlahden Ystävät ry:tä, Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellistä yhdistystä ja Oulunsalon Metsästisyhdistystä.

Hailuodon suunnittelussa kuultiin kunnan henkilöstöä, kunnanvaltuutettuja, matkailuyrittäjiä, paikallisoppaita, kulttuuritoimijoita, lintuharrastajia sekä jakokuntia ja muita maanomistajia.

Hyödyllinen tietolähde Liminganlahden ja Hailuodon aiempien hankkeiden ja suunnitelmien osalta oli ylitarkastaja Jorma Pessa Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksesta.

Hankkeessa tuotettiin ostopalveluna monenlaisia suunnitelmia ja materiaalia. Limingan Virkkulan lintutornin arkkitehti- ja rakennesuunnitelmat teki Arkkitehtitoimisto Jussi Tervaoja Oy. Liminganlahden luontokeskuksen piharakenteet, Hailuodon Kirkkosalmen kevyen liikenteen sillan sekä Liminganlahden ja Hailuodon maasto-opasteet suunnitteli VSU Arkkitehtuuri- ja viheraluesuunnittelu Oy. Hailuodon Luototalon luontonäyttelyn kehittämissuunnitelman teki Arkkitehtuuri- ja suunnittelutoimisto Timo Vatanen Ky. Peuran polun maasto-opasteiden kuvitus tilattiin Karoliina Lahdelta ja Koirasalmen kämppäkartanon näyttelyn uusimiseksi hankittiin valokuvia Markus Sirkalta. Metsäpeuranmaan kota- ja maasto-opastetyyppiirustukset teki Jawcad Sähkökynä.

1.4 Tavoitteiden saavuttaminen

Metsäpeuranmaan osalta hankkeen tavoitteet toteutuivat hyvin. Vuoden 2012 aikana saatiin tehtyä suunnitelmat, joiden pohjalta alueen pohjoisosissa käynnistyi toukokuussa 2013 investointihanke. Ylimaakunnallinen kehittämishankerahoitus mahdollisti sen, että MHL-hankkeessa voitiin tuottaa sisältöä myös Salamajärven kansallispuiston opasteiden ja esittelyn tarpeisiin.

Myös Liminganlahden osalta hankkeen tavoitteet toteutuivat, vaikka aikataulu venyikin alkuperäisestä. Toisaalta hanke eteni osin etupainotteisesti, kun Liminganlahdelle rakennettiin jo vuoden 2012 keväällä aikaan MHL-hankkeessa tuotetuilla suunnitelmilla lintutorni. Muut Liminganlahden suunnitelmat saatiin valmiiksi vuoden 2013 alkupuoliskolla, ja syyskuussa 2013 niiden pohjalta alkaa investointihanke. Suunnitellut rakenteet vastaavat etenkin luontokeskuksen piha-alueen osalta erinomaisesti sitä laatutasoa, jota keskuksen nostaminen kansainvälisen tason luontomatkailukohteeksi vaatii.

Hailuodon hankeosio osoittautui haastavimmaksi, eikä kaikkia tavoitteita siellä saavutettu. Parhaiten pystyttiin toteuttamaan Luototalon luontonäyttelyn uudistamissuunnitelmat. Hankkeessa tuotettujen kehittämissuunnitelmien pohjalta luontonäyttelyä päästään uudistamaan jo syksyllä 2013 osin Metsähallituksen perusrahoituksen avulla, osin muiden hankkeiden rahoituksella.

Hailuodon maastorakenteiden osalta MHL-hankkeessa keskityttiin lintutorneihin, ja erityisesti Kirkkosalmen kiertävän retkeilyreitit kehittämiseen. Vaativaan työhön monimutkaisine maanomistaja- ja muine neuvotteluineen ei kuitenkaan ollut käytettävissä riittävästi aikaa ja resursseja, minkä vuoksi suunnittelutyö jäi kesken. Toteutuessaan Kirkkosalmen kierroksella olisi merkittäviä alueellisia vaikutuksia, ja se parantaisi olennaisesti saaren luontomatkailun edellytyksiä. Niinpä se säilyy Metsähallituksen pitkän tähtäimen tavoitteena Hailuodon luontomatkailun kehittämiseksi.

Hankkeen mediaviestintä ei toteutunut suunnitellun mukaisesti. Suunnitteluhankkeen viestintää on vaikea toteuttaa, koska toimenpiteiden seurauksena ei synny suoraan konkreettisia tuloksia ja suunnitteluvaiheeseen sisältyvät epävarmuustekijät tekevät tiedottamisen laajalle yleisölle haastavaksi. Sidosryhmäviestinnässä kuitenkin onnistuttiin hyvin.

2 Suunnitelman toteutus

2.1 Hankkeen tulokset

Hankkeen toimenpiteet olivat:

1. Purettavien, kunnostettavien ja rakennettavien retkeilyrakenteiden määrittely
2. Retkeilyrakenteiden kunnostus- ja rakennussuunnitelmien laadinta
3. Sopimusten laadinta (ylläpito, investointihankkeiden rahoitus) ja tarvittavien lupien hankkiminen (Liminganlahti)
4. Investointihankehakemusten laadinta (Metsäpeuranmaa, Liminganlahti)
5. Maasto-opasteiden runkojen suunnittelu
6. Hailuodon Luototalon luontonäyttelyn kehittämissuunnitelman sekä näyttelykäsikirjoituksen pohjana käytettävän teemasuunnitelman laadinta
7. Salamajärven kansallispuiston ja Peuran polun alueen kulttuurihistoriaa ja luontoa esittelevän opastusaineiston suunnittelu

Hankesuunnitelmasta poiketen MHL-hankkeessa ei kilpailutettu investointihankkeisiin liittyviä töitä.

Luettelo hankkeessa tuotetusta materiaalista liitteenä (Liite 1.)

Hankkeen aikana annettiin kaksi radiohaastattelua (29.3.2012 Radio Pooki, 17.1.2013 Yle Keski-Pohjanmaa). Limingan Virkkulan lintutornin rakentamiseen liittyvä lehdistötiedote julkaistiin 23.3.2012, samoin aiheeseen liittyvä projektipäällikön blogikirjoitus Metsähallituksen Luontoon.fi -verkkosivustolla. Lintutorni sai huomiota myös Liminganlahden luontokeskukseen liittyvässä yleisessä uutisoinnissa, joka oli hankkeen aikana runsasta.

2.1.1. Metsäpeuranmaa

Hankkeessa laadittiin kunnostussuunnitelmat alueen runkoreittinä toimivan Peuran polun pohjoisosien rakenteille sekä Sievin Maasydänjärven seudun retkeilyrakenteille. Näille tehtiin yksityiskohtaiset katsaukset kohteiden nykytilaan ja kehittämistarpeisiin, sekä suunnitelmat niiden toteuttamiseksi. Suunnitelmat tehtiin tarkastellen koko aluetta kokonaisuutena, kysyntälähtöisesti sekä kohteiden ylläpidon järkevästi huomioiden. Tarkoituksena oli karsia polkuverkosta vähän käytettyjä osia, parantaa nykyisten rakenteiden kuntoa sekä rakentaa yksi uusi, esteetön kotalaavu. Metsäpeuranmaan kohteiden suunnitelmat valmistuivat loppuvuodesta 2012, ja niiden pohjalta tehtiin työllisyysperusteinen investointihankehakemus Sievin ja Reisjärven kohteiden kunnostamiseksi. Hakemus jätettiin tammikuussa 2013 Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskukselle. Metsäpeuranmaan retkeilyrakenteiden kunnostus -hanke sai myönteisen rahoituspäätöksen 24.4.2013 ja se jatkuu vuoden 2014 loppuun. Hankkeen toteuttaja on Metsähallituksen Pohjanmaan luontopalvelut.

Metsäpeuranmaan visuaaliseksi ilmeeksi valittiin sama rakennus- ja opastetyyli, jota on käytetty Salamajärven kansallispuistossa. Yhtenäisen ilmeen luominen laajan alueen eri kohteiden retkeilyrakenteille sitoo ne kokonaisuudeksi ja toimii hyvänä pohjana matkailumarkkinoinnille. Hankkeessa toteutettiin Salamajärven kansallispuiston reittien sekä Peuran polun varrelle

sijoitettavien uusien maasto-opasteiden piirroskuvitus. Opastustaulujen sisällön suunnittelu ja tekstien tuottaminen tehtiin Metsähallituksen omana työnä.

Hankkeessa ostettiin myös alueen luontoa esitteleviä valokuvia, joita hyödynnetään Salamajärven kansallispuiston ja Peuran polun esittelyssä. Valokuvista teetetään esittelyaineistoa Koirasalmen kämppäkartanon asiakaspalvelutiloihin. Koirasalmi toimii yhtenä keskeisenä lähtöpaikkana koko Peuran polun alueelle. Koirasalmen kämppäkartanon toiminta on järjestetty yrityspohjaisena. Toukokuusta 2013 alkaen toiminnasta on vastannut Osuuskunta Koirasalmi, jossa on mukana useita alueen yrittäjiä ja muita toimijoita.

2.1.2. Liminganlahti

Liminganlahdella MHL-hanke alkoi vauhdikkaasti, sillä joulukuussa 2011 myrsky kaatoi Virkkulan vanhan lintutornin. Tilalle piti saada uusi torni pikapikaa ennen uudistetun luontokeskuksen avajaisia huhtikuussa 2012. Uuden tornin suunnitelmat tuotettiin hankkeen ensi töinä, ja uutteran yhteistyön sekä harvinaisen hyvän rakennusurakoitsijan ansiosta Ruokokahlaajaksi ristitty torni saatiin kuin saatiinkin ajoissa valmiiksi. Rakennushankkeen toteuttajana toimi Limingan kunta, ja sen rahoittivat Nouseva Rannikkoseutu ry, Liminganlahden Ystävät ry:n järjestämän kansalaiskeräyksen tuotot sekä Limingan kunta ja Metsähallitus. Tornin rakensi Sokkelopuu Oy.

Hankkeen kohteiksi valikoituivat myös muut Liminganlahden lintutornit, jotka saumattomasti kuuluvat lintuluontokeskuksen kokonaisuuteen. Yhteistyössä Limingan ja Lumijoen kuntien kanssa laadittiin suunnitelmat lintutornien (Temmesjokisuu, Sannanlahti, Puhkiavanperä) ja niihin liittyvien rakenteiden kunnostamisesta sekä polkujen kestäväinnistä.

Ensiarvoisen tärkeänä kehittämiskohteena koettiin Liminganlahden luontokeskuksen piha-alue, jonka retkeilyrakenteet eivät vastaa kansainvälisen tason luontomatkailukohteen laatuvaatimuksia. Koska luontokeskus ja uuden lintutornin alataso ovat esteettömiä, myös pihan rakenteiden esteettömyys nähtiin tärkeänä seikkana. Pihalle laadittiin arkkitehti- ja rakennesuunnitelmat nuotiokatokselle, ulkokäymälälle, lasten leikkipaikalle, piknikalueelle sekä pyöräparkille.

Liminganlahdelle suunniteltiin myös muotoon leikatusta corten-teräksestä valmistettavat maasto-opasteet, jotka luovat kohteille yhtenäisen, tunnistettavan ja omaleimaisen visuaalisen ilmeen.

Liminganlahden suunnitelmat kustannusarvioineen saatiin valmiiksi vuoden 2013 alkupuolella, ja niiden pohjalta laadittiin investointihakemus tarvittavine asiakirjoineen. LIRO – Liminganlahden retkeilyrakenteet ja opasteet -hankehakemus jätettiin ELY-keskukselle kesäkuussa, ja se sai myönteisen rahoituspäätöksen 27.8.2013. LIRO-hanke kestää 30.6.2014 saakka. Sen päätoteuttajana toimii Metsähallituksen Pohjanmaan luontopalvelut, osatoteuttajana Lumijoen kunta ja hankekumppanina Limingan kunta.

2.1.3. Hailuoto

Luototalon luontonäyttelyn uudistamiseksi teetettiin kehittämissuunnitelma, jossa tarkasteltiin näyttelyn uudistamis- ja kehittämisvaihtoehtoja nykytila-analyysin ja saadun palautteen pohjalta. Suunnittelutyön yhteydessä järjestettiin kaksi osallistavaa työpajaa. Varsinaisen

kehittämissuunnitelman lisäksi Metsähallituksen suunnittelija Raija Kärenlampi teki erillisen suunnitelman teemoista, joiden pohjalta näyttelyä uudistetaan.

Hailuodossa on runsaasti retkeilykäyttöön tarkoitettua reitistöä, ja niihin liittyviä rakenteita, jotka on suurelta osin rakennettu hankevaroin. Erityisesti lintutorneja on saarella paljon, mutta niiden sijoittelu on hajanaista, kulkuyhteydet osin huonoja ja rakenteiden kunto paikoin heikko. Yhteistyökumppanien kanssa käytyjen neuvottelujen perusteella MHL-hankkeessa päätettiin keskittyä näiden lintutornien kohtaloon, jota koskevia aiempia suunnitelmiakin oli jo olemassa. Ajatus Hailuodon kirkonkylän tuntumassa sijaitsevan Kirkkosalmen kiertävästä retkeilyreitistä todettiin erinomaiseksi, monia käyttäjäryhmiä palvelevaksi ja kunnan elinkeinoelämää tukevaksi. Lintutornien ja muiden retkeilyrakenteiden sijoittaminen tämän ns. Kirkkosalmen kierroksen varrelle tekisivät niiden ylläpidon entistä helpommaksi, lisäksi asukkaiden lähivirkistysmahdollisuuksia, virkistäisivät kirkonkylän yritystoimintaa sekä tarjoaisivat erinomaiset mahdollisuudet luontomatkailuyrittäjien toiminnalle.

Hankkeessa suunniteltiin polkulinjauksia, lintutornien kunnostuksia ja siirtoja sekä laadittiin arkkitehti- ja rakennepiirustukset Kirkkosalmen ylittävästä kevyen liikenteen sillasta. Hailuodossa valtaosa maasta on yksityisomistuksessa ja kiinteistöt ovat kapeina sarkoina, mikä vaikeuttaa neuvotteluja polkulinjauksista ja rakenteiden sijoittelusta. Varsinaiseen suunnitteluasiakirjojen ja sopimusten laadintaan asti ei päästy.

Hailuotoon suunniteltiin vastaavanlaiset corten-teräksestä muotoon leikattavat maasto-opasteet kuin Liminganlahdelle. Visuaalisen ilmeen yhteneväisyys tukisi alueiden luontomatkailun kehittämistä kokonaisuutena sekä niiden yhteismarkkinointia.

2.2 Aikataulu ja resurssien käyttö

Suurin muutos hankesuunnitelman ja toteutuksen välillä oli aikataulun venyminen. Hankkeen alkuperäinen kesto oli 1.1.–31.12. 2012, mutta sille myönnettiin jatkoaikaa 31.8.2013 saakka. Vaikka hanke, jossa toteuttaja toimii voittopuolisesti muiden omistamilla mailla, voitiin alun perinkin arvata haastavaksi, kului silti ennakoitua enemmän aikaa erilaisiin neuvotteluihin, taustatietojen hankkimiseen ja asioiden kypsyttelyyn sidosryhmien kanssa. Hankkeeseen kuuluvaa suunnittelua päädyttiin toteuttamaan ostopalveluiden sijasta aiottua enemmän omana työnä, mikä työllisti Metsähallituksen projektiryhmää sekä kuntien yhteyshenkilöinä toimivia. Tällä oli vaikutuksensa sekä hankkeen aikatauluihin että talouteen.

Parhaiten hanke pysyi aikataulussa Metsäpeuranmaan osiossa, missä toimintaa helpotti rakenteiden sijaitseminen pääosin valtion mailla, alueen käyttöä ohjaavien hoito- ja käyttösuunnitelmien olemassaolo sekä tiivis yhteistyö Metsähallituksen Etelä-Suomen luontopalveluiden kanssa.

Liminganlahdella olennaisten kohteiden rajaus oli helppoa, mutta työn toteuttaminen uudenkarheassa, toimintamalliaan vielä hakevassa luontokeskusympäristössä yllättävän haasteellista. Hankkeen lentävä lähtö, eli erillisten suunnitelmien, lupien ja muiden tarvittavien dokumenttien tuottaminen Limingan Virkkulan lintutornia varten sekä pika-aikataulutetun investointihankkeen järjestelyt vaikuttivat osaltaan aikatauluihin. Myös Oulunsalon Papinkarin lintutornia koskevat neuvottelut veivät aikaa, ja harmillista kyllä torni jouduttiin lopulta jättämään suunnittelun sekä investointihakemuksen ulkopuolelle. Syynä olivat maanomistukseen liittyvät

kysymykset sekä siirtymävaihe, joka aiheutui Oulunsalon ja Oulun kuntaliitoksesta ja sitä edeltäneestä Oulunsalon seurakunnan (Papinkarin maanomistaja) liittymisestä Oulun seurakuntayhtymään.

Hailuodon Kirkkosalmen kierroksen suunnittelu jäi kesken, sen loppuun saattaminen ja investointihakemukseksi muotoilu olisivat vaatineet huomattavasti enemmän aikaa ja resursseja kuin käytettävissä oli.

2.3 Talous

Hankkeen kokonaisbudjetti oli 153 480 euroa, ja sen rahoitti kokonaan Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmasta. Toteutuneet kustannukset olivat 146 804,40 euroa, joten ne jäivät 6675,60 euroa alle hyväksytyyn kustannusarvion.

Kokonaisbudjetin jakautuminen kululuokkiin on 20.12.2012 annetun muutospäätöksen mukainen. Hankkeessa tehtiin joitakin kululuokkien välisiä muutoksia, joihin on saatu rahoittajalta lupa ilman muutoksenhakua. Hankkeen jatkoajan kustannukset katettiin alkuperäisellä kokonaisbudjetilla, ja kululuokan palkkauskulut ja palkkiot budjetin ylitys (3707 €) katettiin siirrolla kululuokasta matkakulut (aiemmin 12 000 €, siirron jälkeen 8 293 €). Suunnittelija Raija Kärenlammen palkkakulut siirrettiin kululuokasta ostopalvelut (aiemmin 60 000 €, siirron jälkeen 52 000 €). Lisäksi tehtiin muutamia pienempiä siirtoja.

Rahoitus- ja kustannusarvion toteutuminen

Kustannukset	Hyväksytty kustannusarvio	Toteutuneet kustannukset	Erotus
Palkkauskulut ja palkkiot	88 287	88 287	0
Matkakulut	8 293	5 537,81	2 755,48
Ostopalvelut	52 000	49 468,82	2 531,18
Kone- ja laitehankinnat	1 000	228,78	771,22
Vuokrakulut	1980	1980	0
Toimistokulut	1 187	569,70	617,72
Muut kustannukset	733	733	0
Yhteensä	153 480	146 804,40	6675,60

2.4 Vaikuttavuus

Suunnitteluhankkeen vaikuttavuus mitataan selkeimmin sen tuottamien jatkohankkeiden kautta. Niiden tavoite on parantaa hankealueiden laatua ja mahdollistaa kohteiden monipuolisen ja turvallisen käytön, josta hyötyvät niin paikalliset asukkaat, luontoharrastajat, koti- ja ulkomaanmatkailijat sekä kohteilla toimivat matkailuyrittäjät. Rakenteiden ylläpidosta vastaaville kunnille ja Metsähallitukselle ja alueiden palveluvarustuksen oikea mitoitus ja korkea laatu yhdistettynä helppoon huollettavuuteen mahdollistavat jatkossa palveluiden kustannustehokkaan ylläpidon.

MHL-hankkeen jatkona käynnistyneessä Metsäpeuranmaan retkeilyrakenteiden kunnostus - hankkeessa Peuran polun pohjoisosiin Reisjärvelle sekä Sievin Maasydänjärvelle saadaan laadukkaampia, määrältään järkevästi mitoitettuja retkeilyrakenteita, jotka ovat ulkoasultaan aiempaa yhtenäisempiä ja kytkeytyvät kokonaisuutena alueen matkailun veturin, Salamajärven kansallispuiston ilmeeseen. Metsäpeuranmaan toimijat esittivät huolensa siitä, että Keski-Pohjanmaalla sijaitsevan Lestijärven retkeilyrakenteet jäivät sopivien rahoituslähteiden puuttuessa investointirahoituksen ulkopuolelle. Hyvänä asiana pidettiin kuitenkin sitä, että MHL-hankkeessa laadittiin yhtenäiset, kattavat kunnostussuunnitelmat koko Peuran polun rakenteille, mikä mahdollistaa nopean toimeen tarttumisen heti kun sopiva rahoituslähde niiden toteuttamiseksi löytyy. Projektiryhmän näkemyksen mukaan Metsäpeuranmaan pohjoisosien sekä toisaalta Peuran polun eteläosien investoinnit parantavat mahdollisuuksia myös väliin jäävän osion kehittämiseen.

MHL-hankkeessa osallistuttiin myös Metsäpeuranmaan luontomatkaileuyritysten toimintaa tukevan opastusaineiston suunnitteluun. Aineistoa voidaan hyödyntää Peuran polun alueen opastuksessa ja markkinoinnissa, esim. esitteissä ja verkkomateriaaleissa. Alueen tunnettuuden nostaminen markkinoinnin avulla on niin Metsähallituksen kuin alueen luontomatkaileuyritystenkin yhteinen tavoite.

Liminganlahden luontokeskuksen toimintaan on viime vuosina panostettu merkittävästi monen toimijan ja hankkeen voimin. Matkailun ja yritystoiminnan kehittyminen alueella vaatii kuitenkin, että alueen perusinfrastruktuuriin kuuluvat retkeilyrakenteet ovat käyttöön nähden oikein mitoitettuja, asiakaslähtöisesti suunniteltuja ja hyväkuntoisia. Lintuluontokeskuksen toiminnan kannalta on ensiarvoisen tärkeää saada koko lahden alueelle kattava verkosto korkealaatuisia retkeilykohteita, joille kävijöitä voidaan ohjata. Tämä luo pohjaa myös yrittäjävetoisten palvelujen, kuten piilokojutoiminnan kehittämiseksi. Kohteiden selkeästi erottuva visuaalinen ilme toimii matkailumarkkinoinnin tukena.

Vuonna 2007 avatun Hailuodon luontonäyttelyn puutteet ja ongelmakohtat ovat olleet jo pitkään tiedossa. MHL-hankkeessa tuotettujen suunnitelmien ansiosta niitä päästään korjaamaan ja näyttelyä uudistamaan jo vuoden 2013 lopulla.

Vaikka Hailuodon Kirkkosalmen kierros jää edelleen odottamaan toteutumistaan, on sen suunnittelu kuitenkin edennyt hankkeen aikana. Myönteistä oli myös se, ettei mikään taho tyrmännyt ajatusta, vaan se tuntuu palvelevan monen ryhmän etuja. Suunnitelman yksityiskohtien lukkoon lyömisessä olisi riittänyt tekemistä omaksi hankkeekseen asti, ja MHL-hankkeen tuotokset jäävätkin odottamaan jatkoa. Osa Hailuodon lintutorneista on kuitenkin niin huonokuntoisia ja kulkuyhteyksiltään vaikeissa paikoissa, että niiden kohtalo joudutaan ratkaisemaan pikapuoliin.

Hankkeessa syntynyt kokonaiskuva ja näkemys retkeilyrakenteiden kehittämisen suunnasta toimii tämän päätöksenteon tukena.

---

3 Palautteet ja opit

Hankesuunnitelman mukaisten toimenpiteiden toteuttaminen kolmella erityyppisellä hankealueella tarjosi runsaasti haasteita. Hankkeelle asetetut toiveet tuntuivat osittain epärealistisilta, toisaalta oli havaittavissa, ettei sidosryhmien usko suunnitteluhankkeista koituviin konkreettisiin tuloksiin aina ollut vahva. Onneksi MHL-hankkeen suunnitelmista monia päästään toteuttamaan myös käytännössä.

Suunniteltaessa hankkeita, joihin sisältyy toimenpiteitä muilla kuin hankkeen toteuttajan omistamilla kohteilla, on syytä varata neuvotteluille paljon aikaa. Toimiva yhteistyö alueiden eri toimijoiden kanssa sekä yhteinen tahto viedä asioita eteenpäin ovat tällaisissa hankkeissa ratkaisevan tärkeässä osassa, ja niiden kehittyminen kestää aikansa.

Yksi tärkeimmistä syistä hankkeen jatkoajan hakemiselle oli yritys saada myös Hailuodon Kirkkosalmen kierroksen suunnitelmat valmiiksi ja mukaan samaan investointihankemukseen Liminganlahden kohteiden kanssa. Tämä ei kuitenkaan onnistunut. Kun samaan aikaan hankkeen kustannukset jäivät alle kustannusarvion, herää kysymys olisiko Hailuodon suunnittelua voinut nopeuttaa käyttämällä enemmän ostopalveluita. Hankkeen toimenpiteistä juuri maanomistaja- yms. neuvottelut ovat kuitenkin sellaisia, joiden teettäminen ulkopuolisilla ei tuota parasta mahdollista tulosta, ja näin ollen ostopalveluja olisi voitu hyödyntää vasta suunnittelun myöhemmissä vaiheissa.

Kriittisen tarkastelun lisäksi tulee kuitenkin muistaa, että hankkeen vetäminen on aina seikkailu, jonka varrella tulee yllättäviä käännteitä ja mutkia, eikä huolellisinkaan suunnittelu takaa tasaista matkaa. Hanke onnistui tavoitteissaan kaiken kaikkiaan hyvin. Sen tuloksena käynnistyi kaksi investointihanketta, ja myös Hailuodon luontonäyttelyä päästään uudistamaan. Lisäksi tuotettiin suunnitteluaineistoa, joka hyödyttää muita mahdollisia jatkohankkeita ja -toimenpiteitä. MHL-hankkeen vahvuus oli suurten aluekokonaisuuksien kehittämisen suunnittelu niiden toimintaa kokonaisvaltaisesti tarkastellen. Huolellinen suunnittelu edesauttaa jatkohankkeiden sujuvuutta ja tehokkuutta. Tällainen lähestymistapa toimii varmasti erinomaisesti monien muidenkin alueiden kehittämistyössä.

4 Allekirjoitus

Lovanien 19.9.2013

Paikka ja aika

Samuli Sillman

Vs. aluejohtaja

Pohjanmaan luontopalvelut

5 Liitteet

Liite 1. Luettelo hankkeessa tuotetuista asiakirjoista

Liite 1. Metsäpeuranmaan, Hailuodon ja Liminganlahden luontorakenteiden suunnittelu -hankkeessa tuotettu materiaali:

Metsäpeuranmaa:

- Reittien ja rakennelmien kunnostussuunnitelma, Ahvenlampi-Maasydänjärvi
- Reittien ja rakennelmien kunnostussuunnitelma, Peuran polun pohjoinen osa
- Reittien ja rakennelmien kunnostussuunnitelma, Peuran polun eteläinen osa
- Salamajärven kotalaavun tyyppi- ja rakennepiirustukset
- Salamajärven maasto-opasteiden tyyppi- ja rakennepiirustukset
- Maastotaulujen kuvitus, 38 piirroskuvaa
- Kuvamateriaalia esittelyaineistoa varten, 11 valokuvaa

Hailuoto:

- Hailuodon luontonäyttelyn kehittämissuunnitelma
- "Elämää meren ehdoilla" – Hailuodon luontonäyttelyn teemat
- Salmenkurkun kevyen liikenteen sillan arkkitehti- ja rakennepiirustukset
- Maasto- opasteiden arkkitehti- ja rakennepiirustukset

Liminganlahti:

- Esteettömän käymälän arkkitehti- ja rakennepiirustukset
- Nuotiokatoksen arkkitehti- ja rakennepiirustukset
- Suunnitelmat leikkipaikasta ja pihakalusteista
- Temmesjokisuun, Sannanlahden ja Puhkiavanperän lintutornien sekä niihin liittyvien retkeilyrakenteiden kunnostussuunnitelmat
- Maasto-opasteiden arkkitehti- ja rakennepiirustukset

Kaikkiin suunnitelmiin sisältyy kustannusarvio.

